

גמרא סדורה

מסכת מעילה

פרק ג' - "וְלֹד חֵטְאֵת"

לימוד פרק זה מוקדש בהכרת הטוב
לעילוי נשמת הסבים והסבתות לאורך הדורות שלי ושל אשתי

וייבדלו לחיים טובים וארוכים בספרם של צדיקים גמורים
בבריאות ובנחת אושר ועושר בגשמיות וברוחניות
להורי ולחמי וחמותי,
ילדי, חתני וכלותי, נכדי

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

כ"ב אלול תשע"ט

מסכת מעילה פרק ג' - "וְלֹד חֲטָאת"

1. י, ב - יא, א

רס"י

מתני' וְלֹד חֲטָאת וּתְמוּרָת חֲטָאת וּחֲטָאת שְׂמֵתוֹ בְּעֵלְיָהּ יָמוּתוּ. דְּהֵי הוּוּ מֵהֵנָּךְ ה' חֲטָאוֹת הַמֵּתוֹת וְהֵנָּךְ ג' מֵתוֹת לְעוֹלָם בֵּין לְפָנֵי כִפְרָה בֵּין לְאַחַר כִּפְרָה וְלֹד חֲטָאת לְהַכִּי מֵתָה שֶׁהָרִי אֵינָה רְאוּיָה לְכִפְרָה שֶׁלֹּא הַפְּרִישָׁה מִתְחַלֶּה לְכַךְ וְתְמוּרָת חֲטָאת נִמְי לְהַכִּי מֵתָה שֶׁהָרִי בָּאָה בְּעֵבֶרָה דְּלֹא יִמִּיר כְּתִיב וּחֲטָאת שְׂמֵתוֹ בְּעֵלְיָהּ נִמְי לְהַכִּי מֵתָה דְּאֵין כִּפְרָה לְמֵתִים דְּמִיתֵתֵן כִּיפְרָה עֲלֵיהֶם: **שְׂעִיבְרָה שְׁנֵתָה וְשֶׁבִעָה**. עַד שֶׁהָיָא תְּמִימָה וְשׁוּב נִמְצָאת וְהָרִי הָיָא בְּעֵלֵת מוֹם אִם כִּיפְרוּ הַבְּעֵלִים בְּאַחֲרֵת שֶׁלֹּא רְצוּ לְהַתְּכַפֵּר בְּדַמִּי זֹו שֶׁעֲבָרָה שְׁנֵתָה אוֹ שֶׁאֲבָדָה וְנִמְצָאת בְּעֵלֵת מוֹם תְּמוּת וְאִפְּלוּ נִמְצָאת קוֹדֵם כִּפְרָה וְנִתְּכַפְּרוּ בְּעֵלְיָהּ בְּאַחֲרֵת תְּמוּת הוֹאִיל וְנִמְצָאת בְּעֵלֵת מוֹם אֲבָל אִם נִמְצָאת תְּמִימָה קוֹדֵם כִּפְרָה אֲעִיף שְׁנֵתְכַפְּרוּ בְּאַחֲרֵת אֵינָה מֵתָה אֲלֵא תְּרַעָה וְהָכִי אֲמַרִּין בְּמַסְכַּת תְּמוּרָה בְּפֶרֶק וְלֹד חֲטָאת (דף כב.):

וְאֵינָה עוֹשָׂה תְּמוּרָה. דְּכִיּוֹן דְּנִתְּכַפְּרוּ בְּאַחֲרֵת דְּלֹא אֲחֻשְׁבָּה לְהָאֵי לֹא לְקָדוּשַׁת דְּמִים וְלֹא לְקָדוּשַׁת מִזְבַּח הִילַכְךָ לֹא אֲלִימָא לְמִיתַפֵּס אַחֲרִים בְּתְמוּרָה וְאֲעִיג דְּבַעֲלָמָא בַּעַל מוֹם עוֹשָׂה תְּמוּרָה דְּכְתִיב אוֹ רַע בְּטוֹב הַכֹּא לֹא תִפִּיס:

וְלֹא נִהְיִין. מֵהֶם לְכַתְּחֵלָה הוֹאִיל וְקָדוּשִׁין הוּוּ וְאִם נִהְיִין אֵין מוֹעֵלִין בְּהֵן מִדְּאוּרֵייתָא אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן וְאֵינוּ מְשַׁלֵּם אֲלֵא קֶרֶן בְּלַבָּד:

וְאִם עַד שֶׁלֹּא כִיפְרוּ הַבְּעֵלִים. בְּאַחֲרֵת נִמְצָאוּ וְרוֹצִין לְהַתְּכַפֵּר בְּדַמִּי אוֹתָהּ שֶׁהָיָא בְּעֵלֵת מוֹם הוֹאִיל וּמִסָּבָא וְקִימָא תְּמַכֵּר לְאַתְרָה וְיִבִּיא בְּדַמִּיָּה חֲטָאת וְאוֹתָהּ שֶׁעֲבָרָה שְׁנֵתָה תְּרַעָה עַד שֶׁתְּסַתָּאב וְתְּמַכֵּר וְיִבִּיא בְּדַמִּיָּה אַחֲרֵת וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה וּמוֹעֵלִין בָּהּ הוֹאִיל וְקָדוּשָׁה קָדוּשַׁת דְּמִים:

גמ'

וּמֵאֵי שְׁנָא הֵנִי רִישָׁא דְּלֹא קָא מְפַלְּגִי בְּהוּ. וְאֲמַר דְּלְעוֹלָם יָמוּתוּ בֵּין מִשְׁכִּיפְרוּ בֵּין עַד שֶׁלֹּא כִיפְרוּ: **רִישָׁא פְּסִיקָא לִיה**. דְּלְעוֹלָם יָמוּתוּ דְּמֵאֵי הַפְּלָגָה אֵיכָא לְפִלּוּגִי בְּרִישָׁא הַתֵּם לֵיכָא לְמִימַר כִּיפְרוּ וְלֹא כִיפְרוּ דוֹלֵד חֲטָאת וְתְּמוּרָת חֲטָאת אֵינְהוּ גּוֹפִיָּהּ לֹא הוּוּ חֲטָאת וּחֲטָאת שְׂמֵתוֹ בְּעֵלְיָהּ נִמְי הָא מֵתוּ לְהוּ בְּעֵלִים אֲבָל בְּסִיפָא אֵיכָא לְפִלּוּגִי:

הָא תְּנָא לִיה גְּבִי תְּמוּרָה. כִּי הָאֵי גוּוֹנָא:

תְּנָא הַתֵּם מְשׁוּם תְּמוּרוֹת. אֵיידִי דְּאֵיירִי בְּתְמוּרָה אֵיירִי נִמְי בְּמַעֲלָה:

וְהַכֹּא תְּנָא מְשׁוּם מַעֲלָה. וְאֵיידִי דְּאֵיירִי בְּמַעֲלָה אֵיירִי נִמְי בְּתְמוּרָה

מתניתין

וְלֹד חֲטָאת,

וְתְמוּרָת חֲטָאת,

וְחֲטָאת שְׂמֵתוֹ בְּעֵלְיָהּ - יָמוּתוּ.

וְשְׂעִיבְרָה שְׁנֵתָה,

וְשֶׁבִעָה וְנִמְצָאת בְּעֵלֵת מוֹם:

אִם מִשְׁכִּיפְרוּ הַבְּעֵלִים - תְּמוּת,

וְאֵינָה עוֹשָׂה תְּמוּרָה,

וְלֹא נִהְיִין,

וְלֹא מוֹעֵלִין.

וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִיפְרוּ הַבְּעֵלִים - תְּרַעָה עַד שֶׁתְּסַתָּאב,

וְתְּמַכֵּר,

וְיִקְחוּ בְּדַמִּיָּה אַחֲרֵת,

וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה,

וּמוֹעֵלִין בָּהּ.

יא,א

גמרא

²⁷מֵאֵי שְׁנָא רִישָׁא דְּלֹא קָא מִיפְּלְגִי,

וּמֵאֵי שְׁנָא סִיפָא דְּקָא מִיפְּלְגִי?

רִישָׁא - פְּסִיקָא לִיה,

סִיפָא - לֹא פְּסִיקָא לִיה.

הָא תְּנָא לִיה גְּבִי תְּמוּרָה!

תְּנָא הַתֵּם - מְשׁוּם תְּמוּרָה.

תְּנָא הַכֹּא - מְשׁוּם מַעֲלָה.

2. יא, א

רפ"י

מתני'
המפריש מעות לנזירותו. ולא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים:
לא נהנין ולא מועלין. בכל אותן מעות:
מפני שהן ראויין להביא בכולן שלמים. כלומר דבכל מנה ומנה מצינן למימר זה הפריש לשלמים ושלמים קדשים קלין נינהו ואין בהן מעילה כדתנן בפי קמא (לעיל דף ז): קדשים קלין לפני זריקת דמים אין מועלין בהן ומאי טעמא אזיל לקולא דאי אמרת (נימא) כולן ראויין להביא עולה ואיכא מעילה בכולהו מכל מקום דמי שלמים איכא בינייהו דאינן בני מעילה ואי מייתי עליהו קרבן מעילה אישתבח דקא מיייתי חולין לעזרה הלכך לקולא דלא נהנין ולא מועלין:

מעות סתומות. דלא פריש:
יפלו לנדבה. דהלכה היא בנזיר:
דמי חטאת ילכו לים המלח. דחטאת שמתו בעליה היא:
דמי עולה יביאו עולה. דדורון בעלמא היא דלאו לכפרה אתיא וכדאמרין בקינין (פ"ב משנה ה) האשה שמתה יביאו יורשיה עולתה:
ונאכלין ליום א'. כדין שלמי נזיר:
ואינן טעונין לחם. משום דכתיב ביה (במדבר ו) ונתן על כפי הנזיר ואין כאן נזיר:

גמ'
מתקיף לה ריש לקיש. הואיל וקתני במתניתין לא נהנין ולא מועלין מפני שהן ראויין כו' ליתני נמי המפריש מעות לקינין כו' דלא נהנין ולא מועלין כדקתני בני יונה שעבר זמנן שכבר הן צהובין ותורין קטנים שלא הגיע זמנן לא נהנין ולא מועלין דכיון דאינן ראויין לקרבן דפסולין נינהו לא קרינא בהו מקדשי ה' ולית בהו מעילה:
אמר רבא. לא דמי מפריש מעות לנזירותו למפריש מעות לקינו דגבי נזירות אמרה תורה במעות סתומים הבא שלמים משום דאיחייב נמי להביא במקצתו שלמים הלכך אמרין מפני שראויין להביא בכולן שלמים לית בהו מעילה אבל הכא במפריש מעות לקינו מי אמרה תורה הבא תורין שלא הגיע זמנן שאינן ראויין למזבח כלל למאי מייתי להו הילכך לא תני להו הכא

מתניתין

המפריש מעות לנזירותו - לא נהנין, ולא מועלין.
מפני שהן ראויין לבא בכולן שלמים.

מת, והיו לו: מעות סתומין - יפלו לנדבה.
מעות מפורשים - דמי חטאת: ילכו לים המלח,

לא נהנין, ולא מועלין.

דמי עולה - יביאו עולה, ומועלין בהו

דמי שלמים - יביאו שלמים, ונאכלין ליום אחד, ואין טעונין לחם.

גמרא

מתקיף לה ריש לקיש:

וליתני נמי: המפריש מעות לקינים - לא נהנין, ולא מועלין.
מפני שהן ראויין להביא: תורין שלא הגיע זמנן, ובני יונה שעבר זמנן!

אמר רבא:

אמרה תורה במעות סתומין: הבא שלמים.
אמרה תורה: הבא תורין שלא הגיע זמנן שאינן ראויין למזבח?!

3. יא, א-ב

רס"י

מתני'

יצא לנחל קדרון מועלין בו. מדרבנן אבל במקדש אין מועלין בו אפילו מדרבנן לפי שאין גוזרין גזירות במקדש דהא לנחל קדרון לאחר זריקה הוא כדתנן (יומא דף נח:.) אלו ואלו מתערבין לאמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן והאי מעילה מדרבנן היא ולא מדאורייתא אבל מדרבנן מועלין כגון לאחר שיצא לנחל קדרון: גמי וקבעי עלה מ"ט דמ"ד אין מועלין בו מדאורייתא לישנא אחרינא ה"ג ע"כ לא פליגי וכו' מנא ה"מ דאין מועלין בדמים מדאורייתא:

מה לאחר כפרה אין בו מעילה. דנעשית מצותו:

ואימא הכי לאידך גיסא מה לפני כפרה יש בו מעילה. שהרי לא נעשית מצותו וכו' ואוקימנא דאידי ואידי יש בו מעילה לטעמיה דר' יוחנן קאמר דדריש הוא וקא"ל מאי חזית דדרשת הכי:

אמר ליה ר' יוחנן וכו' יש לך כו'. אלא ודאי הכי מיסתבר כדאמינא:

והרי תרומת הדשן. דהוי אצל המזבח דנעשית מצותו ומועלין בו דכתיב ושמו וגו' ונגמר מיניה הכא:

משום הכי. לא גמרינן מיניה דהוי תרומת הדשן כו'

מתניתין

רבי שמעון אומר:

הדם: קל - בתחלה,

וחמור - בסופו.

נסכין: חומר - בתחלתו,

וקל - בסופו.

"דם":

בתחלתו - אין מועלין.

יצא לנחל קדרון - מועלין בו.

"נסכין":

בתחלתו - מועלין בהן.

יךדו לשיתין - אין מועלין בהן.

גמרא

תנו רבנן:

"מועלין בדמים,

דברי רבי מאיר

ודבי שמעון.

וחכמים אומרים:

אין מועלין".

²⁸עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא - אין מועלין בהן.

מנא הני מילי?

אמר עולא:

אמר קרא: "ואני נתתיו לכם"²⁹ (ויקרא יז, יא) - ש'לכם הוא.

דבי רבי ישמעאל תנא:

"לכפר" (ויקרא יז, יא) - לכפרה נתתיו ולא למעילה".

רבי יוחנן אמר:

אמר קרא: "מי הדם הוא בנפש יכפר" (ויקרא יז, יא)

"הוא"³⁰ - לפני כפרה כל אחר כפרה הוא.

מה לאחר כפרה - אין בו מעילה,

אף לפני כפרה - אין בו מעילה.

ואימא: מה לפני כפרה יש בו מעילה, אף לאחר כפרה יש בו מעילה.

וכי יש לך דבר שנעשית מצותו, ויש בו מעילה?!

אמאי לא?

הרי תרומת הדשן, שנעשה מצותו ויש בו מעילה!

יא, ב

משום דהוה ליה תרומת הדשן,

ואיברי שעיר המשלח - שני כתובין הבאין כאחד,

²⁸ סוגיה מקבילה יומא נט, ב, תוד"ה מאי. בשיטה מקובצת בשם לישנא אחרינא.

גירסת וילנא: מאי טעמא דמאן דאמר: "אין מועלין"?

נפקא מינה: האם הדרשות בהמשך הם לדעת חכמים או לדעת כולם.

²⁹ מי נפש הקשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם מי הדם הוא בנפש יכפר

³⁰ סורת הש"ס וסוגיה מקבילה.

וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבֵין הַבְּאִין כְּאַחַד - אֵין מְלַמְדִין.

רַס"י

הניחא למאן דאמר. התם (יומא דף טז.) איברי שעיר של יום הכפורים מועלין בהן אע"פ שנעשית מצותן משום דכתיב אל ארץ גזירה שפיר להכי לא גמיר מתרומת הדשן דהוי תרומת הדשן ושעיר המשתלח שני כתובין הבאין כאחד:

אלא למי"ד נהנין. דמפיק ליה ממדבר:

מאי איכא למימר. נגמר מתרומת הדשן דלא הוו שני כתובין וכו':

אלא לרבי דוסא דאמר וכו'. דלית בהו מעילה ומאי והניחם שם שלא ישתמש בהן ביום הכפורים אחר:

מאי איכא למימר. אפילו למי"ד מלמדין מהן הכא אין מלמדין משום דתרי מיעוטי כתיבי בהו: **הערופה.** דה"א קמייתא יתירא היא:

וכתיב התם ושמו. דוי"ו בתראה מייתרא לומר לך הני הוא דמועלין בהן לאחר שנעשית מצותם אבל אחריני לא:

הניחא למאן דאמר: "איברי שעיר המשתלח אין נהנין מהו", אלא למאן דאמר: "נהנין מהו" - מאי איכא למימר?

משום דהוה ליה: תרומת הדשן,

ובגדי כהונה - שני כתובין הבאין כאחד,

וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבֵין הַבְּאִין כְּאַחַד - אֵין מְלַמְדִין.

הניחא לרבנן דאמרי: "**והניחם שם**"³¹ (ויקרא טז, כג) מלמד שהן טעונין גניזה - לשפיר. אלא לרבי דוסא דאמר: מותר להשתמש בהן כהן הדיוט - מאי איכא למימר?

משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד.

הניחא למאן דאמר: "אין מלמדין",

אלא למאן דאמר: "מלמדין" - מאי איכא למימר?

תרי מיעוטי כתיבי,

כתיב התם: "**הערופה**"³² (דברים כא, ו).

וכתיב התם: "**ושמו אצל המזבח**"³³ (ויקרא ו, ג).

הני - אין,

מידי אחרינא - לא.

³¹ ובא אהרן אל אהל מועד וקשט את בגדי הקד אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם

³² וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנהל

³³ ולבש המהן מדו בד ומכנסיו בד ולבש על פשוו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח

4. יא, ב

רש"י

לימא מתניתין דקתני ירדו לשיתין אין מועלין בהן דלא כרבי אלעזר בר רבי צדוק דהוא אית ליה דאע"ג דירדו לשיתין שריפתם בקדושה וכיון דמצריך להו שריפה בקדושה אית ליה נמי דמועלין בהן :

מה נותר שריפתו בקדושה. דכל שפסולו בקדש שריפתו בקודש דגמר לה (פסחים דף פב:) מחטאת דכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' באש תשרף שריפתו תהא בקדושה :

אפילו תימא ר' אלעזר בר ר' צדוק היא. והא דקתני ירדו לשיתין אין מועלין בהן :

דאי קלט קתני. שלא ירדו לקרקע השית אלא קודם שיגיעו לשית פשט ידו למטה וקלטה מן האויר דהתם אין מועלין בהן הא ירדו לשית מועלין בהן דקרקע השית מקדש להו :

איכא דאמרי לימא מתניתין ר' אלעזר בר' צדוק. כלומר מדאיצטריך ליה לתנא למיתנא ירדו לשיתין אין מועלין בהן אלמא סבירא ליה כרבי אלעזר דאמר לול קטן היה שם שיכול להביאו דרך לול דאי רבנן סברי שיתין חלולין ויורדין עד התהום היאך יכול ללקטן ולמעול בהן הא נחיתו להו לתהום :

אפילו תימא רבנן ואי קלט. שאם הכניס ידו לאויר השיתין וקלטן קודם שירדו לתהום אפילו הכי קמ"ל דאין מועלין בהן. לישנא אחרינא דאי רבי אלעזר בר ר' צדוק כיון דאמר ושורפין אותן בקדושה אכתי בקדושתיהו קיימי וסבירא ליה דמועלין אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק דאין לך כו' והא דקאמר ושורפין אותן בקדושה הכי קאמר אם בא לשורפו שורפו בקדושה אבל מעילה אין בו מאחר שירד לשיתין

ונסכים בתחילה - מועלין בהן, ירדו לשיתין - אין מועלין בהן."

לימא מתניתין דלא כרבי אלעזר בר רבי צדוק?

דתניא:

"רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר:

לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש. אחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין בו, ומביאין יין קרוש, שהוא דומה לעגולי דבילה. ושורפין אותה בקדושה. שנאמר: "בקדש הסך נסך שכר לה" (במדבר כח, ז), כשם שניסוכה - בקדושה, כך שריפתה - בקדושה."

מאי משמע?

ואמר רבינא:

אתיא "קודש" "קודש".

כתיב הכא: "בקדש" (במדבר כח, ז).

וכתיב התם: "ושורפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא" (שמות כט, לד). מה נותר - שריפתו בקדושה, אף האי נמי - בקדושה.

אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק, ומתניתין דאי קלט.

איכא דאמרי:

לימא מתניתין כרבי אלעזר בר רבי צדוק דאי קלט.

אמרי: לא!

ומדרבנן.

והא קרא קנסיב לה!

אסמכתא.

³⁴ ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר לה'

³⁵ מסורת הש"ס. ואם יותר ממשור המלאים ומן הלחם עד הבקר ושורפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא

³⁶ הגהות הבי"ח

5. יא, ב - יב, א

רפ"י

מתניתין

דישון מזבח הפנימי,
והמנורה - לא נהנין,
ולא מועלין.
המקדיש דישון בתחלה - מועלין בה.

תורין שלא הגיע זמןו,
ובני יונה שעבר זמןו - לא נהנין,
ולא מועלין.

גמרא

בשלמא למזבח החיצון - דכתיב ביה: **"ושמו אצל המזבח"**³⁷ (ויקרא ו, א).
מזבח הפנימי - מנלן?

אמר רבי אלעזר:

דאמר קרא: **"והסיר את מוראתו בנוצתה"**³⁸ (ויקרא א, טז).
אם אינו ענין למזבח החיצון - תנהו ענין למזבח הפנימי.

אימא: אידי ואידי במזבח החיצון,
ולקבוע לו מקום?

אם כן, לימא קרא אצל המזבח,
מאי **"הדשן"**³⁹ (ויקרא ו, ד) - דאפילו מזבח הפנימי.

מנורה מנלן?

"דשן" - **"הדשן"** (ויקרא ו, ד).

מתני'

דישון מזבח הפנימי והמנורה.
הדשן שעליהם היה מוציאן
ומניחו אצל מזבח החיצון מקום
שהוא מניח תרומת הדשן של
מזבח החיצון וקודם שהניחו שם
לא נהנין ולא מועלין דהכא לא
כתיב ושמנו כמו שכתוב בדישון
מזבח החיצון:

המקדיש דישון בתחלה מועלין
בו. כלומר לאחר שהניח דישון
מזבח הפנימי והמנורה במקום
שמניח תרומת הדשן של מזבח
החיצון דאי אפשר דלא לידחו
ביה פורתא ולהכי מועלין בכולו:

גמ'

בשלמא תרומת מזבח החיצון
כתיב בהדיא דמועלין בו. דכתיב
(ויקרא ו) ושמנו לפיכך טעון גניזה
שהיה נבלע במקומו כדי שלא
ימעלו בו:

אלא דישון מזבח הפנימי מנלן.
שהיה מניחו אצל מזבח החיצון
ושיהו מועלין בו לאחר שבא עם
תרומת הדשן:

והסיר את מוראתו בנוצתה וגו'.
אל מקום הדשן אם אינו ענין
למכתב אל מקום הדשן לדישון
מזבח החיצון דהא כתיב ביה
דשן אחר דכתיב (ויקרא ז)
והרים את הדשן תנהו ענין האי
אל מקום הדשן לדישון מזבח
הפנימי והמנורה ששם היה
מקומו דמועלין בו כבתרומת
הדשן של מזבח החיצון המונח
שם:

אימא אידי ואידי. קראי בדישון
מזבח החיצון מיירי והא דשנה
עליו הכתוב והשליך וגו' כדי
לקבוע לו מקום שתהא השלכת
מוראת העוף אצל המזבח קדמה
ואכתי לא ידעינן אמאי מועלין
בדישון מזבח הפנימי דהא לא
כתיב ביה דישון כלל דהאי
דכתיב ודשנו את המזבח ההוא
בשעת מסעות קמיירי:

אם כן. כדאמרת דלקבוע לו
מקום הוא דאתא אי"כ לימא
קרא והשליך אותו אצל המזבח
קדמה ותו לא וממילא ידענא
דהיינו מקום הדשן דיליף אצל
אצל מושמו אצל המזבח ואיכא
למימר דבתרוייהו בדישון מזבח
החיצון קמיירי אלא
מדאיצטריך למכתב בהאי קרא
הדשן ש"מ בדישון מזבח הפנימי
מיירי דאם אינו ענין כו' וכיון
דכתיב ביה דשן בתרומת הדשן
של מזבח החיצון מועלין בה:
הדשן. מריבויא דה"א אתי
דישון המנורה:

³⁷ ולבש הכהן מידו בד וממנסי בד ולבש על פשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח

³⁸ והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן

³⁹ ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור

6. יב, א

ר"ש

מתני'

ר"ש אומר תורים שלא הגיע זמנו מועלין בהן. לפי שראוין למזבח כשיבוא שיגדילו:

גמ'

בשלמא לר"ש. דמחייב מעילה בשלא הגיע זמנו: **כדקתני טעמא.** בפרק אותו ואת בנו:

שהיה ר"ש אומר. השוחט אותו ואת בנו קדשים בחוץ שני הרי הוא בלא תעשה (דאיתו ואת בנו) ואין בו כרת שהיה ר"ש אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן כגון זה שהוא ראוי לישחט למחר בפנים ושחטו בחוץ ה"ז עובר בלא תעשה ואין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים דאיסור אותו ואת בנו נוהג נמי בקדשים (חולין דף עח.) והני תורים נמי שהקדישן קודם זמנו הואיל ויהיו ראוין לאחר מכאן השתא נמי אית בהו מעילה:

אלא לרבנן. ת"ק דאמר לא נהנין ולא מועלין מאי שנא ממחוסר זמן דבהמה דקי"ל שנכנס לדיר להתעשר כדאמריי פרק מעשר בהמה (בכרות דף נו.) מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר דיליף העברה העברה מבכור מה בכור קדוש לפני זמנו שהרי קדוש מרחם אף מחוסר זמן נמי שאינו בן שמונה קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו והני תורים נמי ליקדשו קודם זמנו ולמעול בהו: **אמרי.** לא דמי מחוסר זמן דבהמה למחוסר זמן דעופות דהיינו טעמא דמחוסר זמן דבהמה קדוש מידי דהוה אבעל מום דבהמה דבר פדיון הוא דמיגו דחשיבא דאית בה קדושה כשהיא בעלת מום אית בה קדושה נמי כשהיא מחוסר זמן אבל עופות דליכא למימר בהו האי מגו הואיל ואין המום פוסל בעופות דאין תמות וזכרות בעופות ואין לעופות פדיון הכי נמי לית בהו קדושה במחוסר זמן דעוף

מתניתין

רבי שמעון אומר:

תורין שלא הגיע זמנן - מועלין בהן. בני יונה שעבר זמנן - לא נהנין, ולא מועלין בהן.

גמרא

בשלמא רבי שמעון - כדקתני טעמא:

"שהיה רבי שמעון אומר:

כל הראוי לאחר זמן,

והקדישו בתוך זמנו - הרי הוא בלא תעשה,

ואין בו כרת" (זבחים קיב:).

אלא רבנן - מאי שנא ממחוסר זמן?

אמרי: מחוסר זמן - מידי דהוה אבעל מום, דבר פדיון הוא. **אבל הני עופות כיון דאין מום פוסל בעופות - אין לעופות פדיון.**

7. יב, א-ב

רש"י

יצאו מידי מעילה דבר תורה. דלא קדשי ה' נינהו דלא חזו לגבחה וקדושת דמים נמי לית בהו דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים: **ותיקשי לך מתני' כו'.** אלא כי היכי דבמתני' לא אמרי' קדושה שבהן להיכן הלכה הי"נ לא אמר גבי קדשים שמתו הלכך יצאו מידי מעילה דבר תורה אבל בהא מודינא לך אע"ג דאמינא יצאו מידי מעילה דבר תורה מודינא דאיכא מעילה מדרבנן בקדשים שמתו ובתורין שלא הגיע זמנן ומשלם הקרן: **וקשיא לי.** אתורין דלרב חסדא דאמר וכי קדושה שבהן להיכן הלכה וכו' דמשמע דסבירא ליה דאית בהו קדושה ומי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה כלל ולבסוף אית בהו מעילה דרבנן בשלמא איכא דהוה בה מעילה מעיקרא מדאורייתא כגון הני קדשים שמתו דאית בהו מעילה מדרבנן לבסוף שפיר אבל בתורין שלא הגיע זמנן דבשעת הקדש לא הוה בהו מעילה מדאורייתא דלא חזו בקדשי ה' מי אמרי' דליהוי בהו מעילה מדרבנן לבסוף: **והא איכא דם.** דמעיקרא לאלתר כשנשחט קודם שנזרק אין בו מעילה לפי שאין מועלין בדמים: **המקזי דם לבהמת קדשים.** אותו דם שהקזו אסור בהנאה ומועלין בו דכיון דלא חזו לזריקה חשיב כגופה דבהמה ומועלין בו וכיון דאית ביה האי מעילה מעיקרא משי"ה אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לנחל קדרון אבל תורין דלא הויא בהו מעילה מעיקרא כלל קשה לי:

אמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים שמתו - יצאו מידי מעילה, דבר תורה.

תיב עולא וקאמר להא שמעתא. אמר ליה רב חסדא: מאן שמע לך ולרבי יוחנן רבך? וכי קדושה שבהן להיכן הלכה!

אמר ליה: תיקשי מתניתין!

"תורין שלא הגיע זמנן, ובני יונה שעבר זמנן - לא נהניו, ולא מועלין".
הכא נמי נימא: קדושה שבהן להיכן הלכה!

אמר ליה:

מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן, וקשיא לי, מי איכא מידי דמעיקרא לא אית ביה מעילה, ולבסוף אית ביה מעילה?

ולא?!

והא איכא: דם, דמעיקרא לית בה מעילה, ולבסוף אית בה מעילה!

דתנן:

"דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו" (מעילה יא.).

אמרי:

התם נמי איכא מעילה מעיקרא,

דאמר רב:

המקזי דם לבהמת קדשים - אסור בהנאה, ומועלין בו.

יבב

8. יב, ב

רָשִׁי

אִיתִיבִּיהַ רַב הַמְנוּנָא חֶלֶב
הַמּוֹקְדִשִׁין וְכוּ'. וְלֹא אִמְרִי
דְּכַגּוּפָה דְּמִי הֵכִי נִמְי לִימָא גְבִי
מִקִּיז דָּם אִמְאִי מוּעֲלִין:
דְּלֹא מִתְקִימַת הַבְּהֵמָה בְּלֹא דָם.
דָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ לְהֵכִי אִמְרִי
כַּגּוּפָה דְּמִי וּמוּעֲלִין בּוּ:
הָא מִתְקִימָא בְּלֹא חֶלֶב. הַלֵּכְךָ
אִין מוּעֲלִין בּוּ:
הַזְבֵּל וְהַפְּרֵשׁ. שֶׁל קִדְשִׁים שֶׁהוּא
בְּחִצְרָה הִיא בְּכֹל מְקוֹם אֲלֵא
דְּדַרְכּוֹ לְהִיּוֹת בְּחִצְרָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
לֹא נִהְיִין וְלֹא מוּעֲלִין: וַיִּפְלוּ דְּמִי
לְלִשְׁכָּה גְרָסִי:
הֵכֵא נִמְי לֹא מִקִּימָא הַבְּהֵמָה
בְּלֹא פֶרֶשׁ. שֶׁלֹּא יֵהָא קֶצֶת פֶּרֶשׁ
בְּמַעֲיָה וְכַגּוּפָה הוּא וְלִימְעוּל
בִּיהַ:
אִמְרִי. לֹא דְּמִי דְּמָה לְפֶרֶשָׁה
דְּפֶרֶשׁ מַעֲלָמָא אֲתִי לֵה לְבַהֲמָה
מִחֲמַת מֵאֲכַל שֶׁל חוֹלִין אִפִּילוּ
אֲזִיל מְגוּפָה לְגַמְרִי אֲתִי אַחֲרִינָא
כְּשֶׁתְּחַזּוֹר וְתֵאֱכַל וְלֹא כַּגּוּפָה דְּמִי
הַלֵּכְךָ אִין מוּעֲלִין בּוּ:
לְאַפּוֹקִי דָם דְּגוּפָה שֶׁל בְּהֵמָה
הִיא. שֶׁהִרִי נִבְרָא עִמָּה הַלֵּכְךָ
מוּעֲלִין בּוּ: קִתְּנִי לֹא נִהְיִין וְלֹא
מוּעֲלִין וְדְּמִי לְלִשְׁכָּה מְסִייעַ לִיהַ
לְרִיָּא דְּאִמְרָה כֹּל מְקוֹם שֶׁאִמְרוּ
חֲכָמִים קְדוּשׁ וְאִינוּ קְדוּשׁ.
דְּהִיּוּנוּ לֹא נִהְיִין וְלֹא מוּעֲלִין דְּמִי
יִפְלוּ לְלִשְׁכָּה:

גופא:

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב:

הַמִּקִּיז דָּם לְבִהֵמַת קִדְשִׁים - אָסוּר בְּהִנָּאָה,
וּמוּעֲלִין בּוּ.

מְתִיב רַב הַמְנוּנָא:

"חֶלֶב הַמּוֹקְדִשִׁין,

וְבִיצֵי תוֹרִין - לֹא נִהְיִין,

וְלֹא מוּעֲלִין" (מעילה יב:)

אָמַר לִיהַ:

כִּי קְאָמְרִין לְגַבֵּי דָם - דְּלֹא מִתְקִימַת בְּלֹא דָם.
אָבַל חֶלֶב דְּקָא מְקִימָא בְּלֹא חֶלֶב - לֹא.

מְתִיב רַב מִשְׁרְשֵׁיא:

"הַזְבֵּל וְהַפְּרֵשׁ שְׁבַחְצֵר - אִין נִהְיִין,

וְאִין מוּעֲלִין,

וַיִּפְלוּ דְּמִיָּה לְלִשְׁכָּה".

אִמְאִי? הֵכֵא נִמְי לֹא מְקִימִים בְּלֹא פֶרֶשׁ!

אָמַרִי: מֵאִי אִירִיא?

הִדִּין פֶּרֶשׁ דְּמִן עֲלָמָא קְאָתִי לֵה, אֲזִיל הֵאִי אֲתִי אַחֲרִינָא,
לְאַפּוֹקִי דָם מְגוּפָה הָא.

קִתְּנִי: "לֹא נִהְיִין, וְלֹא מוּעֲלִין, וְדְּמִי לְלִשְׁכָּה" - מְסִייעַ לִיהַ לְרַבֵּי אֶלְעָזָר.

דְּאִמְרָה רַבֵּי אֶלְעָזָר:

כֹּל מְקוֹם שֶׁאִמְרוּ חֲכָמִים: "קְדוּשׁ וְאִינוּ קְדוּשׁ" - דְּמִי יִפְלוּ לְלִשְׁכָּה.

9. יב, ב

רס"י

מתני'

בד"א בקדשי מזבח. דהואיל וחלב וביצים אינן ראויין למזבח הלכך אין מועלין בהן : אבל בקדשי בדק הבית. הואיל וקדושת דמים הן וכולן ראויין לבדק הבית אפילו אם הקדיש תרנגולת וכו' דמועלין בין בביצים בין בחלב: גמי השתא קא דייק למתני דקתני בד"א וקאמר גבי מזבח אפילו כי אקדשיה קדושת דמים לית בהו מעילה דהכי משמע בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב וכו' אבל אם הקדיש בהמה ועוף למזבח שיקנה מהם דבר הראוי למזבח אין מועלין בחלב וביצים ואמאי לית בהן מעילה אלא אמר רב פפא כו'

מתניתין

חלב המוקדשין,

וביצי תורין - לא נהנין,

ולא מועלין.

במה דברים אמורים: בקדשי מזבח.

אבל בקדשי בדק הבית - הקדיש תרנגולת - מועלין בה, ובביצתה.

חמורה - מועלין בה,

ובחלבה.

גמרא

אלא גבי מזבח, כי אקדשה קדושת דמים, לא אית בה מעילה!?

אמר רב פפא:

חסורי מיחסרא והכי קתני:

"במה דברים אמורים:

כשהקדיש קדושת הגוף לגבי מזבח.

אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח - נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית,

הקדיש תרנגולת - מועלין בה, ובביצתה.

חמורה - מועלין בה ובחלבה."

10. יג, א

רש"י

מתני'

בור מלא מים. ראוי לבדק הבית לבנין לעשות בו טיט ולא למזבח ולניסוך המים נמי לא חזי שלא היו מנסכין אלא ממיי השילוח שהן מים חיים:

אשפה מליאה זבל. היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית:

אילן מלא פירות. אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח ולניסוך היין ואינו ראוי לבדק הבית לפי שעצי גפן דקין הן ואינן ראויין לשום בנין ובבכורים לא מיתוקמא שהרי אינם קריבין לגבי המזבח:

שדה מלאה עשבים. אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית:

ואין מועלין במה שבתוכו. (דבור ונתמלא מים) דכל הני הוו גידולין:

ר' יוסי אומר כו'. לא פליג אלא אהנך תרתי דתי"ק אמר אין מועלין בשבח הקדש במה שהשביחו לאחר שהוקדשו ורבי יוסי סבר המקדיש שדה או אילן מועלין בגידוליהם הואיל וגדלו ממש בהקדש אבל בור ואשפה ושובך דלאו גידולי שובך נינהו לא פליג רבי יוסי:

ולד המעושרת לא ינוק מן המעושרת. לפי שהיא קדושה דכתיב (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש ובנה חולין הוא ונמצא נהנה מחלב המוקדשין:

ואחרים מתנדבים כן. כלומר בסתם ודאי אסור לינק מן המעושרת אבל אחרים מתנדבים כן שמתנין קודם לכן על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש יהא חלבה חולין שתהא מניקה ולדה בהיתר ושמעתי דלחכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן הלכך מהני תנאה והוי כנדבה ולחכי קרי להו אחרים שאינן מחמירין עליהן כראוי וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדשין חלב האם:

הפועלים. שעושין מלאכה בשל הקדש לא יאכלו מגרוגרות של הקדש ואע"ג דכתיב כי תבוא בכרם רעך ואכלת וגוי' (דברים כג) ואמרינן בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פז:) בפועל הכתוב מדבר בשל הקדש לא יאכלו דכרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש:

וכן פרה של חולין. חרשה בשל הקדש לא תאכל מכרשיני הקדש:

גמ'

אתיא העברה העברה. כתיב בבכור (שמות יג) והעברת כל פטר רחם וכת"י במעשר (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט וגוי' מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכלו אפילו בחלב:

אתיא אמו אמו מבכור. כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וגבי מוקדשין כתיב בפי' אמור [והיה] ז' ימים (יהיה עם) [תחת] אמו מה בכור שהוא זכר מועלין בכלו אף מוקדשין נמי מועלין בכלו:

מתניתין

יג, א

כל הראוי למזבח, ולא לבדק הבית,

לבדק הבית, ולא למזבח.

לא למזבח ולא לבדק הבית - מועלין בה.

פיצד?

הקדיש בור מלא מים,

אשפות מלאות זבל,

שובך מלא יונים,

אילן מלא פירות,

שדה מלאה עשבים - מועלין בהם ובמה שבתוכן.⁴⁰

אבל אם הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים,

אשפה ואחר כך נתמלא זבל,

שובך ואחר כך נתמלא יונים,

אילן ואחר כך נתמלא פירות,

שדה ואחר כך נתמלאה עשבים - מועלין בהם ואין מועלין במה שבתוכן.

רבי יוסי אומר:

המקדיש את השדה והאילן - מועלין בהו ובגידוליהו,

מפני שהו גידולי הקדש.

ולד המעושרת - לא ינוק מן המעושרת.

ואחרים מתנדבים כן.

ולד המוקדשין - לא ינוק מן המוקדשין.

ואחרים מתנדבים כן.

הפועלים - לא יאכלו מן גרוגרות הקדש.

וכן פרה - לא תאכל מכרשיני הקדש.

גמרא

קתני: "ולד המעושרת לא ינוק מן המעושרת".

מנהני מילי?

אמר רב אחדבוי בר אמי:

אתיא "העברה" ⁴¹ (ויקרא כז, לב) "העברה" ⁴² (שמות יג, יב) מבכור.

מה בכור - מועלין בו,

אף חלב המעושרת - מועלין בו.

חלב המוקדשין ⁴³ נמי אתיא "אמו" ⁴⁴ (ויקרא כב, כז) "אמו" ⁴⁵ (שמות כב, כט) מבכור.

⁴⁰ גירסת המשנה ועוד. גירסת וילנא: שבתוקה וכן בהמשך.

⁴¹ וכל מעשור בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה'

⁴² והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגיר בהמה אשר יהיה לה הקורים לה'

⁴³ מסורת הש"ס

⁴⁴ שזר או כשב או עז כי וולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'

⁴⁵ מן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לו

11. יג, א

רש"י

"הפועלין לא יאכלו מן גרוגרות הקדש.
וכן פרה - לא תאכל מנרשיני הקדש".

מאי טעמא?

אמר רב אחדבוי בר אמאי:

דאמר קרא: "לא תקסום שור בדישו" (דברים כה, ד).

"דישו" - שֶׁלָּהּ,

ולא דישו של הקדש.

"הדש קלעילין בשדה הקדש מעל".

והא בתלוש בעיני?

אמר רבינא:

שמע מינה: אבקה מעלי לה.

הפועלין כו' מ"ט. לא תאכל
מכרשיני הקדש גבי פועלין דלא
יאכלו מגרוגרות של הקדש לא
צריך למיבעי דהא מיעט קרא
בפירוש רעך ולא הקדש אבל
פרה דלא כתיב בה הכי קבעי:

דישו. כלומר כי דש בשלך לא
תחסום אבל כי דש בשל הקדש
אתה חוסם דענינא כולה בחולין
קמיירי:

קלעילין. מין קטנית קדש
מועלין של חולין בשדה הקדש
מעל דנהנה מהקדש:

והא בתלוש בעיני. כדאמרינן
לקמן בפרק הנהנה (דף יח:): דאין
מעילה במחובר לקרקע וכ"ש
בקרקע עצמו:

מדקאמר מעל שמע מינה
אבקה. אבק של שדה מעלי להו
לאותן קלעילין וכי מעלה אבק
מן הקרקע דמתערב בקלעילין
הוה ליה תלוש ולהכי מעל:

12. יג, ב

רפ"י

מתני'
שרשי אילן של הדיוט הבאין לשל
הקדש לא נהנין ולא מועלין. דאזלינן
 בטר אילן ואילן בשל הדיוט קאי:
ושל הקדש הבאין בשל הדיוט. נמי
 לא מועלין ולא נהנין הואיל ועיקרו
 קאי בשל הקדש:
מעין היוצא בתוך שדה הקדש.
 שהמעין מתוך שדה של חולין הוא
 נובע אלא שיוצא ומושך בתוך שדה
 של הקדש לא נהנין ממנו כל זמן
 שהוא בתוך שדה של הקדש (הו
 מועלין) ולא מועלין בו כל מי שהוא
 שותה ממנו בתוך שדה של הקדש:
המים שבתוך הכד של זהב. באותו
 כד שהיו ממלאים לצורך ניסוך
 כדתנן בפי לולב וערבה (סוכה דף
 מח:). כמעשהו בחול כך מעשהו
 בשבת אלא שהיה ממלא מע"ש מן
 השילוח בחבית של זהב שאינה
 מקודשת כדי שלא יפסל בלינה
 ובאותם מים שבחבית של זהב
 שאינה מקודשת לא נהנין משום
 דנתמלאו לצורך הקדש:
ולא מועלין. משום דלא נתקדשו
 לניסוך המים למעילה עד שינתנו
 בצלוחית של זהב דהיינו כלי מקודש
 לכך:
ערבה. שהיה סידורן בהר הבית לא
 נהנין ממנה קודם שזקפהו אצל
 המזבח הואיל ולכך עומדת אבל
 משזקפהו דנעשית מצוותה נהנין
 ממנה:
נהנין היו ממנה זקנים בלולביהן.
 אפי' קודם שזקפהו אצל המזבח:

גמ'
אין מועלין בכולן. שאם יש באותו כד
 של זהב יותר מגי לוגין אין מועלין
 בהן אבל אם יש בכד גי לוגין לא
 פחות ולא יותר דאין ביה שיעור
 ניסוך מועלין בו:
והקתני סיפא נתנן בצלוחית מועלין
בהן מכלל דרישא. בכד של זהב אפי'
 בגי לוגין גרידי אין מועלין:
דיש שיעור למים. של ניסוך דהיינו
 גי לוגין להכי אין מועלין בהו אלא בגי
 לוגין כשיעור הראוי לניסוך ור' יוחנן
 סבר אין שיעור למים להכי קאמר
 מועלין בכולן:
והתנן ר"א אומר המנסך מי החג
בחג בחוץ חייב. משום מעלה בחוץ
 דכל דבר שהוא מתקבל בפנים חייבין
 עליו משום שחוטי חוץ כדאמרין
 במסכת זבחים:
וא"ר יוחנן משום ר' מנחם יודפאה.
 התם בפרק השוחט והמעלה בחוץ:
ואחד ניסוך המים. וכיון דניסוך
 המים נפקא ליה מדאורייתא משי"ה
 קאמר דחייב עליו משום מעלה
 בחוץ:
וא"ל ר"ל לר' יוחנן. כיון דאמרת
 דר"א בשיטת ר"ע אמרה דדריש
 נסכיהם ואמרת דניסוך המים הוי
 דאורייתא כמו ניסוך היין א"כ נימא
 הכי אי מה יין גי לוגין ומדקאמר ליה
 ר"ל הכי מכלל דסבירא ליה דאין
 שיעור לניסוך המים:
לטעמיה דרבי מנחם יודפאה קאמר.
 וקא"ל ר"ל לטעמיה דר' מנחם
 דאמר אין שיעור למים וקדריש
 נסכיהם אי מה יין גי לוגין אף מים גי
 לוגין והא שמעינן ליה לרבי יוחנן
 דאמר משום מנחם יודפאה מועלין
 בכולן דמשמע דאין שיעור למים אבל
 ר"ל לעולם סבירא ליה דיש שיעור
 למים כדאמרין לעיל:

מתניתין יג, ב
שרשי אילן של הדיוט, הבאין בשל הקדש,
ושל הקדש שבאין בשל הדיוט - לא נהנין,
ולא מועלין.
מעין שהוא יוצא מתוך השדה של הקדש - לא נהנין,
ולא מועלין.
יצא חוץ לשדה - נהנין ממנו.
המים שבכד של זהב - לא נהנין,
ולא מועלין.
נתנן בצלוחית - מועלין בהן.
ערבה - לא נהנין,
ולא מועלין.
רבי אלעזר ברבי צדוק אומר:
נוהגין היו הזקנים שנהנים ממנו בלולביהן.

גמרא
 אמר ריש לקיש:
 אין מועלין בכולן,
 אבל מועלין בשלש לוגין.

והקתני סיפא: "נתננו לצלוחית מועלין בהן",
 מכלל דרישא אפילו בשלשת לוגין נמי לא!

אלא אי איתמר, אסיפא איתמר:
"מועלין בהן"
 אמר ריש לקיש:
 אין מועלין אלא בשלושה לוגין.

ורבי יוחנן אמר:
 מועלין בכולן.

למימרא דקסבר ריש לקיש: יש שיעור למים.
 והתנן:

"רבי אלעזר אומר:
המנסך מי חג בחג בחוץ - חייב"⁴⁶ (זבחים קי:).
 ואמר רבי יוחנן משום **מנחם יודפאה:**
 רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו אמר,
 דדריש: **"ונסכיה"**⁴⁷ (במדבר כט, לא) - אַחַד נִיסוּךְ הַמַּיִם,
 וְאַחַד נִיסוּךְ הַיַּיִן.

ואמר ריש לקיש:
 אי מה יין - שלש לוגין,
 אף מים - שלש לוגין.
 מכלל דסבר ריש לקיש: אין שיעור למים!?

לטעמא דמנחם יודפאה קאמר.

⁴⁶ תיקוני גירסה על פי המקור בזבחים קי, ב ועוד, וגם בהמשך.
⁴⁷ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכיה

13. יג, ב - יד, א

רפ"י

מתניתין

**הֵקוּ שְׁבָרָאשׁ הָאֵילָן שֶׁל: הַקֹּדֶשׁ - לֹא נִהְיֶה,
וְלֹא מוֹעֵלִין.
שְׁבָאֲשִׁירָה - יִתִּיז בְּקִנְיָה
הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַחוֹדֶשׁ - מוֹעֵלִין בְּכוֹלוֹ.**

גמרא

איתמר:

עבודה זרה - שְׁנֵשֶׁת־בְּרָה מֵאֲלֵיהֶּ:
רבי יוחנן אמר: אסורה.
וריש לקיש אמר: מותרת.

יד, א

"רבי יוחנן אמר: אסורה" - דְּלֹא בְּטִלְהָ נִכְרִי.

"וריש לקיש אמר: מותרת" - מִיִּמְרָא אָמַר: הִיא גּוֹפָה לָא מִצְּלָה, לְדִידִי מִצְּלָה לִי?!

איתביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

**"הֵקוּ שְׁבָרָאשׁ הָאֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - אִין נִהְיֶה,
וְאִין מוֹעֵלִין.
שְׁבָאֲשִׁירָה - יִתִּיז בְּקִנְיָה".**

מאי לאו דאיתבר מגופה, וקתני "יתיז בקניה"!

לא, דאיתתי עצים מעלמא.

אי הכי, אמאי "של הקדש - אין נהנין, ואין מועלין"?

אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן,
וקסבר: אין מועלין בגידולין.

הכי נמי מסתברא:

דאי סלקא דעתך: דאיתתי מעלמא,
אמאי "יתיז בקניה"? לישקליה משקל!

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

לעולם דאיתתי מעלמא,

ומאי "יתיז"?

יתיז אפרוחים.

אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה:

אפרוחים כאן וכאן - מותרין,

ביצים כאן וכאן - אסורין.

אמר רב אשי:

אם אפרוחים צריכין לאמן - כביצים דמו.

מתני'
הקן שבראש האילן. בגמרא
מפרש מאיזה עצים הוא עשוי:
יתיז בקנה. שאם אינו יכול
להגיע בידו לקן יפיל בקנה הקן
לארץ אבל לא יעלה לאילן
ויקחנו שלא יהנה מן האילן
בעלייתו כשעולה עליו ובגמרא
מפרש מאי יתיז:
המקדיש את החורש מועלין
בכולו. בעצים בענפים ובנבייה:

גמ'

דלא ביטלה. שהרי לא ביטלה
עובד כוכבים בפירוש:

ריש לקיש אמר מותרת.
דביטלה העובד כוכבים בלבו
דמימר אמר העובד כוכבים היא
גופה לא מצלה שלא הצילה
עצמה שלא תישבר:

דאיתבר מגופיה של אילן. שיבר
מן הענפים של אילן ועשה הקן
דהיינו עבודת כוכבים שנסתברה
מאליה דלא ביטלה העובד
כוכבים וקתני יתיז דמשמע
דמותר בהנאה:

לא דאיתתי העוף עצים מעלמא.
ועשה קן:

דיקא נמי. דקתני גבי הקדש לא
נהנין ולא מועלין אי אמרת
בשלמא דאיתתי עצים מעלמא
להכי לא נהנין מדרבנן הואיל
ועל אילן של הקדש קאי ולא
מועלין הואיל דאיתתי מעלמא
אלא אי אמרת וכו':

לעולם אימא לך דאיתבר
מגופיה. ואמאי לא מועלין הכא
גבי הקדש בגידולין הבאין לאחר
(מכאן) שהוקדש עסקינן וקסבר
אין מעילה בגידולין וליכא
למידק מהכא לעבודת כוכבים
שנסתברה מאליה ולא קשיא
לרבי יוחנן:

ורבי [אבהו אמר רבי] יוחנן.
מתרץ להאי יתיז לאו בקן עצמו
מיירי אלא דכיון דאיתבר מגופה
דאשרה קן עצמו אסור בהנאה
אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים
קמיירי. לישנא אחרינא [ה"י
מסתברא] ולא שמענו משום
דקתני בה לישקליה משקל
דמשמע שיעלה באילן ויקחהו
בידו והא א"א שלא יהנה מן
האילן:

אפרוחים כאן וכאן. בין באילן
של הקדש ובין של אשרה לפי
שאינן צריכין לאילן שפורחין
בכל מקום שרוצין אבל ביצים
כאן וכאן אסורין משום דלא
ניידי וצריכין לאילן וכאילן עצמו
דמי ואפרוחין שצריכין לאמן
שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן
יכולין לפרוח כביצים דמי
ואסירי:

14. יד, א

ר"י

מִתְנִיתִין

הַגְזָבְרִין שְׁלָקְחוּ עֲצִים - מוֹעֲלִין בְּעֲצִים.
וְאִין מוֹעֲלִין - לֹא בְּשִׁפּוּי, וְלֹא בְּנִבְיָה.

גְּמָרָא

אָמַר שְׁמוּאֵל:

בּוֹנֵין בַּחוּל, וְאַחַר כֵּךְ מְקַדְּשִׁין.

מַאי טַעְמָא?

מֵאַן דְּמִתְנַדְּב מְעוֹת - מְקַדְּשׁ לָהּ.

וְאָמַר⁴⁸: תִּיחּוּל קְדוּשַׁת מְעוֹת אֲבָנִין,
וְיִהְיֶה לָהֶן לְאוּמְנִין בְּשִׁכְרָן.

מִיתִיבִי:

"מוֹתֵר הַקְּטָרֶת מִה הָיָה עוֹשִׂין בּוֹ?
הָיָה מְפָרְשִׁין מִמֶּנָּה שְׂכַר הָאוּמְנִין,
וּמְחַלְלִין אוֹתָהּ עַל מְעוֹת הָאוּמְנִין,
וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לְאוּמְנִין,
וְחוֹזְרִין וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה."
וְאָמַי לִיחְלִיָּה אֲבָנִין!

דְּלֹא אִיכָּא בְּנִין.

וְהָא "מְעוֹת הָאוּמְנִין" קִתְּנִי!

דְּלִיכָּא בְּנִין כְּשִׁיעוּר מְעוֹת.

וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל:

הַקְּדִשׁ שְׁוֵה מִנָּה שְׁחִילְלוּ עַל שְׁוֵה פְּרוּטָה מְחוּלָּל!

הֲנִי מִיְלִי דְאִי עֵבֵד,

לְכַתְּחַלָּה - לָא.

רַב פֶּפְאָ אָמַר:

הֵיִינוּ טַעְמָא דְּבוֹנֵין בַּחוּל:

לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׁרָת.

אָמַרִי: דְּלִמָּא בְּעִי לְמִיזְגָא וְזָגָא עֲלֵיהוּ,

אִי בְּנָא בְּקוּדְשָׁא - אִישְׁתַּכַּח דְּקַמְעִיל בְּקַדְשִׁים.

תְּנִין:

"הַגְזָבְרִין שְׁלָקְחוּ אֶת הָעֲצִים - מוֹעֲלִין בָּהֶן.

וְאִין מוֹעֲלִין - לֹא בְּשִׁפּוּי, וְלֹא בְּנִבְיָה."
וְאָמַי "מוֹעֲלִין בָּהֶן"?

הָכָא נִמְי לִיעֵבֵד בַּחוּל,

⁴⁹דְּדִלְמָא בְּעִי לְמִיזְגָא וְזָגָא עֲלֵיהוּ וְאִישְׁתַּכַּח דְּקָא מוֹעֵל בְּקַדְשִׁים!

אָמַר רַב פֶּפְאָ:

אִי בְּעֲצִים דְּמַכָּאן וְאִילָךְ - הֲכִי נִמְי.

אֲלֵא כִי תְנִין בְּמִתְנִיתִין - בְּעֲצִים דְּיוּמִיָּה.

מִתְנִי'

הַגְזָבְרִין שְׁלָקְחוּ אֶת הָעֲצִים. מִן הֵיעַר שֶׁל חוּלִין
לְצוּרֵךְ קוֹרוֹת:

מוֹעֲלִין בְּעֲצִים. עֲצֵמָן הֵרְאוּם לְקוֹרוֹת:

וְלֹא בְּשִׁפּוּי. הַנְּסוּרָת שֶׁמִּשְׁפָּה הַחֵרֵשׁ מִן הַקּוֹרָה:

וְנִבְיָיָה. הֵיִינוּ עֹלִין שֶׁלְּהֵן לְפִי שֶׁהַגְזָבְרִים לֹא קִנּוּ
וְהַקְדִּישׁוּ אֲלֵא דְבַר הַצְרִיךְ לְבַנֵּין וְלֹא שְׁפוּיָּה
וְנִבְיָיָה:

גְּמ'

אָמַר שְׁמוּאֵל בּוֹנֵין בַּחוּל וְאֲחִי"כ מְקַדְּשִׁין. כְּלוּמַר
כְּשֶׁהֵן בּוֹנֵין בְּבִדְק הַבַּיִת הָיוּ קוֹנֵין כָּל צִרְכֵי הַבְּנִין
מִמְעוֹת שֶׁל חוּלִין אוֹ הָיוּ לוֹקְחִין כָּל צִרְכֵי הַבְּנִין
בְּאִמְנָה וְלֹאֲחַר שֶׁנִּגְמַר הַבְּנִין הָיוּ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ כֵּן
שֶׁהָיוּ מְבִיאִין מִמְעוֹת שֶׁל הַקֹּדֶשׁ כְּשִׁיעוּר דְּמִי כָּל
הַבְּנִין וְהַשְּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין בְּבִנְיָן וְשִׁכַר
הָאוּמְנִין וְאוּמַר תְּחִילָה קְדוּשָׁה שִׁישׁ בְּמְעוֹת הַלְלוּ עַל
הַבְּנִין הַזֶּה וְנִמְצָא קְדוּשׁ וְהַמְעוֹת יֵצְאוּ לְחוּלִין
וְפוֹרְעִין מֵהֵן שִׁכַר הָאוּמְנִין מִמָּה שֶׁחִלְלוּ הַשְּׁבַח
שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין בְּבִנְיָן וְפוֹרְעִין לְאוֹתָן שְׁלוּ מֵהֵן
מְעוֹת שֶׁל חוּלִין שֶׁנִּהְנוּ בְּהֵן צוּרְכֵי הַבְּנִין אוֹ לְאוֹתָן
שֶׁהִאֲמִינוּ לָהֶן צִרְכֵי הַבְּנִין:

מַאי טַעְמָא. בּוֹנֵין בַּחוּל מִשּׁוּם דְּמֵאַן דְּמִתְנַדְּב
מְעוֹת לְבִדְק הַבַּיִת לְאַלְתֵּר מְקַדְּשִׁי לָהּ וְכִיוּן
דְּמְקַדְּשִׁי לָהּ שׁוֹב אֵינוֹ יוֹכֵל לְקַנּוֹת בְּהֵן דְּבַר שֶׁל
חוּלִין בְּהַדְיָא לְפִי שֶׁהַמּוֹכֵר הִיָּה מוֹעֵל בְּהֵן לְפִיכֵךְ
צִרִיךְ שִׁיאֲמַר כֵּךְ תְּחִילָה וְכִי שִׁיְהוּ מְחוּלְלִין קוֹדֶם
שִׁיבּוּאוֹ לִידֵי הַמּוֹכֵר:

מוֹתֵר הַקְּטָרֶת. מִה שֶׁהִיָּה נִשְׁאָר עַל שִׁי"ה מִנָּה מִה
הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ דְּלֹאֲחַר שֶׁנִּכְנַס נִיסָן אִין רְאוּיָּה
לְהַקְטִירָה דְּבַעֲיָנָה חֲדָשׁ וְהַבָּא קֶרֶב מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה:
מְפָרְשִׁין מִמֶּנָּה. מִמוֹתֵר הַקְּטָרֶת כִּנְגַד שִׁכַר
הָאוּמְנִין דְּקִס"ד דְּלֹאֲלֵתֵר כְּשִׁקְנוּ צִרְכֵי הַבְּנִין מִיָּד
הָיוּ מְחַלְלִין מְעוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּשַׁעֲת קִנְיָה עַל הָעֲצִים
וְעַל הָאֲבָנִים וְעַל כָּל צִרְכֵי הַבְּנִין שֶׁקִּנּוּ וְפוֹרְעִין אֲבָל
לֹא שִׁכַר הָאוּמְנִין שְׁבוּנֵין בְּבִנְיָן שֶׁהַכֵּל הִיָּה קֹדֶשׁ
חוּץ מִן הַשְּׁבַח שֶׁהָיוּ הָאוּמְנִים מְשַׁבְּיָחִין בְּבִנְיָן בְּכָל
יוֹם וּבְכָל יוֹם הִיָּה הַגּוֹזֵר מְבִיא מְעוֹת הַקֹּדֶשׁ
כְּשִׁיעוּר הַשְּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין בְּבִנְיָן בְּאוֹתוֹ
יוֹם וּמְחַלְלֵי אוֹתָן עַל הַשְּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין
בְּבִנְיָן בְּאוֹתוֹ יוֹם וְהֵיִינוּ טַעְמָא דְּעוֹשִׂין כֵּן בְּכָל יוֹם
מִשּׁוּם דְּאֲמַרְוּן לְעִיל דְּמֵאַן דְּמִתְנַדְּב מְעוֹת וְכִי וְהָיוּ
הַמְעוֹת חוּלִין וְהַבְּנִין קֹדֶשׁ אֲבָל לֹא הִיָּה הַגּוֹזֵר נוֹתֵן
לָהֶן הַמְעוֹת לְאַלְתֵּר דְּשִׁכִּירוֹת אֵינָה מְשַׁתְּלֵמָת אֲלֵא
לְבִסוּף כְּשִׁיגְמַר הַבְּנִין וְכֵן הָיוּ עוֹשִׂין כָּל הַשְּׁבַח
וְעַדִּין לֹא הִיָּה שֵׁם מוֹתֵר הַקְּטָרֶת עַל הַמְעוֹת אֲבָל
כְּשִׁמְגִיעַ נִיסָן שִׁישׁ שֵׁם מוֹתֵר הַקְּטָרֶת דְּצִרְיָכִין
לְלוֹקְחוֹ מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה מְחַלְלִין אוֹתוֹ מוֹתֵר
הַקְּטָרֶת עַל אוֹתָן מְעוֹת חוּלִין שִׁישׁ בִּיד הַגּוֹזֵר
שֶׁחִלְלָה עַל הַשְּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין וְהָיוּ הַקְּטָרֶת
חוּל וּמְעוֹת חִזְרוּ לְקְדוּשַׁתָּן כְּבַתְּחִלָּה וְחוֹזְרִין
וְלוֹקְחִין הַקְּטָרֶת מִן הָאוּמְנִין מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה וְאִי
קְשִׁיָּא לָךְ מִה צוּרֵךְ לְחַלְלָה עַל מְעוֹת הָאוּמְנִים
לִיתְבָּה לְקְטָרֶת לְאוּמְנִין לְאַלְתֵּר הָא לֹא קְשִׁיָּא
דְּלִיכָּא בְּהָאִי מוֹתֵר כְּשִׁיעוּר כָּל שִׁכַר הָאוּמְנִין לְהַכִּי
עַבְדֵי הַכִּי: וְאִי ס"ד כְּדָאֲמַר שְׁמוּאֵל דְּבוֹנֵין בַּחוּל
וְאֲחִי"כ מְקַדְּשִׁים לִיחְלָה לְקְטָרֶת אֲבָנִין עֲצֵמוֹ
וְאָמַי מְפָרְשִׁים וְכִי:

וּמִשְׁנֵי דְּלֹא אִיכָּא בְּנִין. שְׁלֵא בְּנוֹ אוֹתָהּ כְּלוּם:

וְהָא עַל מְעוֹת הָאוּמְנִין קִתְּנִי. אֲלֵמָא דְּבִנוּ בְּנִין:

אִין וְדָאִי בְּנוּ בְּנִין אֲלֵא דְּלִיכָּא בְּנִין שִׁיעוּר מְעוֹת:
וְאֲכַתִּי אִם אִיתָא לְדְּשְׁמוּאֵל לִיחְלָה אֵהוּוָא פּוֹרְתָא
בְּנִין עַל אוֹתוֹ מִיעוּט שֶׁהִשְׁבִּיחוּ הָאוּמְנִין בְּבִנְיָן
לְאַחַר שֶׁיִּחְלְלוּ עַל מִה שֶׁהִשְׁבִּיחוּ אֵעִיג דְּלֹא הָיוּ
כְּשִׁיעוּר דְּמִי הַקְּטָרֶת דְּאֲמַר שְׁמוּאֵל הַקֹּדֶשׁ וְכִי:

אֲבָל לְכַתְּחַלָּה לֹא. הַלֵּכךְ מְחַלְלִין אוֹתָהּ עַל מְעוֹת
הָאוּמְנִין בְּלִבְד: רַב פֶּפְאָ אָמַר הֵיִינוּ טַעְמָא דְּבוֹנֵין
בַּחוּל דְּלֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׁרָת. דָּאִי אֲפִשֵׁר
דְּלֹא יִתְבִי זְמַנֵּין בְּטוּלָא דְּבִנְיָן מִפְּנֵי הַחֲמָה וְנִמְצָא
מוֹעֵל דְּדִלְמָא בְּעִי לְמִיזְגָא עֲלֵיהוּן כְּלוּמַר שְׁאִם
הוּצֵרְךְ וְיִשֵּׁב עֲלֵיהֶן נִמְצָא נִהְנֵה מֵהֵן:

אִי בְּעֲצִים דְּמַכָּאן וְאִילָךְ הֲכִי נִמְי. כְּלוּמַר אִי
בְּעֲצִים דְּאִין עֲדֵתוֹ לְבִנּוֹתָן בְּבִנְיָן עַד זְמַן מְרוּבָּה הֲכִי
נִמְי דְּלֹא מְקַדְּשִׁין לָהּ עַד שִׁיבְנוּ בְּבִנְיָן דָּאִיכָּא
לְמִיחַשׁ דְּלֵמָּא יִתְיַב עֲלֵיהוּן וְקָא מְעִיל:

אֲלֵא כִי תְנִין בְּמִתְנִיתִין דְּמוֹעֲלִין בְּעֲצִים דְּיוּמִיָּה.
שְׁדַעְתוֹ לְבִנּוֹתָן בּוּ בְּיוֹם שֶׁלְּקוּחוֹם דְּהַשְׁתָּא לִיכָּא
לְמִיחַשׁ דְּלֵמָּא אֲתִי לְמִזְגָא עֲלֵיהוּן הוּאִיל וְבִנוּ לָהּ
לְאַלְתֵּר בּוּ בְּיוֹם בְּבִנְיָן:

הַדְרַן עַלְךָ וְלֵד חֲטָאָת

⁴⁸ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: דְּאָמַר

⁴⁹ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: אָמַרִי